

ОКСАНА МИКОЛАЇВНА ВИНАР
(до 90-річчя від уродин)

Як миттєво пролітають літа...

Здається, нещодавно Оксана Миколаївна Винар навчалася на геологічному факультеті і в аспірантурі Львівського державного університету (ЛДУ) імені Івана Франка, працювала у ЛДУ імені Івана Франка та Інституті геології і геохімії горючих копалин (ІГГГК) АН УРСР (нині – НАН України), а вже їй, знаному українському мінералогу, кандидату геолого-мінералогічних наук, ветерану ІГГГК НАН України і багатолітньому старшому науковому співробітнику відділу геохімії глибинних флюїдів Інституту, виповнилося 90 років!

Оксана Винар (Стронська) народилася 25 березня 1928 року у м. Львові. У п'ять років вона стала напівсиротою, несподівано втративши батька Миколу Стронського. Однак поневіряння лише загартували дівчину і, переборовши всі життєві незгоди з думками вивчати розмаїття мінералів, вона, здобувши середню освіту, вступила на геологічний факультет Львівського університету, який закінчила 1952 року.

Тут доля звела її із всесвітньо відомим ученим у галузі мінералогії, професором Євгеном Лазаренком. Активна участь Оксани Винар у роботі наукового студентського гуртка при кафедрі мінералогії Львівського університету, з колективом якого Євген Лазаренко проводив геологічні екскурсії та експедиції на розмаїті родовища корисних копалин у колишньому СРСР (Волинь, Забайкалля, Карпати, Поділля, Урал тощо), стала підґрунтям формування її як науковця.

Найцікавішими для майбутнього науковця виявилися магматичні і метаморфічні породи та пов'язані з ними пегматитові і гідротермальні утворення північно-західної

частини Українського щита та його західного схилу. Цьому сприяли й роки навчання Оксани Винар в аспірантурі у Євгена Лазаренка (1952–1955 рр.). Отримані тоді результати склали основу її кандидатської дисертації на тему «Мінералогія пегматитов Западної Волини» (1956 р.). Надалі на посаді інженера геологічної лабораторії факультету вона продовжила дослідження мінералогії породно-рудних комплексів регіону: пегматитів (долини рік Случ і Корчик), ефузивних порід (басейн р. Горинь), інтрузивних порід кіровоградсько-житомирського і осницького комплексів. Підсумком цього етапу наукової діяльності став вихід у світ монографії «Мінералогія вивержених комплексів Західної Волини» (Є. К. Лазаренко, О. І. Матковський, О. М. Винар, В. П. Шашкіна, Г. М. Гнатів; 1960 р.), яка до тепер не втратила фундаментальності й актуальності для дослідників надр Полісся.

З 1958 р. Оксана Винар на посадах молодшого і старшого наукового співробітника Проблемної геохімічної лабораторії (із 1963 р. – Проблемна лабораторія геохімії і глибинних геохімічних процесів) ЛДУ імені Івана Франка продовжує мінералого-геохімічні дослідження різних корисних копалин, зокрема Українського щита, родовищ калійних солей Прикарпаття.

Тоді ж вона розпочала копітку і скрупульозну, дійсно титанічну працю над тримовним українсько-російсько-англійським «Мінералогічним словником» (Лазаренко Є. К., Винар О. М. Мінералогічний словник. – Київ : Наук. думка, 1975. – 774 с.).

А завершувала роботу Оксана Винар над цим воістину енциклопедичним виданням з сучасної української мінералогічної термінології – дітищем Євгена Лазаренка – уже на посаді старшого наукового співробітника відділу геохімії глибинних флюїдів ІГГК АН УРСР (із 1970 р.). Його завідувачем, Володимиром Калюжним, який згодом став доктором геолого-мінералогічних наук, професором, лауреатом Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, були створені належні умови для успішного закінчення праці. І, незважаючи на тогочасні складнощі, завдяки авторитетові академіка АН УРСР Євгена Лазаренка і підтримці відповідального редактора академіка АН УРСР Лук'яна Ткачука, цю унікальну книгу все-таки було видано, хоча, наголосимо, її було здано до набору в березні 1971 р., а підписано до друку лише в грудні 1974 р. «Мінералогічний словник» набув значної популярності, став настільним посібником для мінералогів в Україні і далеко за її межами. Навіть порушувалося питання про його переклад на прохання мінералогів Росії російською мовою (не забуваймо, що на календарі був 1975 рік), однак російськомовний рукопис у видавництві «Недра» через об'єктивні і суб'єктивні причини так і не вдалося надрукувати.

Період наукової діяльності Оксани Винар у відділі геохімії глибинних флюїдів ІГГК АН УРСР ознаменувався доповненням мінералогічних досліджень геологічних структур Українського щита вивченням флюїдних включень у мінералах. Отримані результати узагальнено в монографії «Мінералоутворюючі флюїди постмагматичних утворень гранітоїдів Українського щита» (О. М. Винар, В. А. Калюжний, І. М. Наумко, О. Д. Матвієнко; 1987 р.). У книзі за даними комплексного прецизійного вивчення мінеральних парагенезів та флюїдних включень у мінералах схарактеризовано *PT*-параметри і склад постмагматичних мінералоутворювальних флюїдів, як активних чинників мінералогенезу, при становленні пегматитів жильного типу і гідротермальних жил, генетично пов'язаних з гранітоїдними комплексами Українського щита, та встановлено фізико-хімічні умовини формування в них акцесорної рідкіснометалевої мінералізації. Перебували в полі зору дослідниці і кварцово-жильні золоторудні та флюоритові прояви (південно-західна частина Українського щита), і постседиментогенні перетворення осадових товщ в околі родовищ вуглеводнів (Дніпровсько-Донецька западина).

Перу ученої належить понад 40 друкованих праць і низка заключних звітів про науково-дослідні роботи. З її мінералогічних новацій виокремимо опис мінералу

шилкініту (як з'ясовано нею, волокнистого мусковіту) у пегматитах Західної Волині (1960), першу в колишньому СРСР і другу у світі знахідку дуже рідкісного мінералу з групи борациту – чемберситу в калійних родовищах Прикарпаття (разом з П. Білоніжкою, В. Мельниковим, П. Вовком, 1970), знахідку та опис парагенної асоціації рідкісноземельних фосфатів – чераліту, ксенотиму і смірновськіту в пегматитах осницького комплексу (разом з Б. Ремешилом, 1976). До її непересічного активу віднесемо й переклад українською російськомовного підручника «Кристаллографія» Г. Попова та І. Шафрановського (разом з О. Матковським, 1959).

Оксана Винар брала участь у роботі численних конференцій різного рівня, на яких гідно представляла українську науку. Вагомою була і її науково-організаційна діяльність в Інституті як ученого секретаря відділу геохімії глибинних флюїдів і члена Оргкомітету низки наукових нарад. Не оминути роль Оксани Винар у згуртуванні колективу відділу, її цементувально-об'єднувальної сили, що особливо виявлялося під час польових та експедиційних робіт, та її бажання не лише передати свої багаті знання і матеріали з мінералогії і геохімії, насамперед, молоді, але й, що особливо запам'яталося, ознайомити нас із забутими сторінками української історії. Завдяки людині, залюбленій в Україну, ми не минали жодного визначного місця на нашому шляху, зокрема відвідали визначну пам'ятку історії та культури українського народу – хутір Суботів на Черкащині та Іллінську (Богданову, за Тарасом Шевченком) родову церкву-усипальницю Хмельницьких, де було поховано Богдана Хмельницького. Вона, за словами Любомира Гузара, стала тим мудрим наставником, який у потрібний момент сказав нам: «Подивися!». І ще завжди захоплювала відданість Оксани Миколаївни сімейним цінностям, а чоловік Любомир Гнатович і сини Андріян та Ростислав відповідали взаємністю.

Нині кандидат геолого-мінералогічних наук Оксана Миколаївна Винар – відомий учений у галузі мінералогії, один з кращих учнів і соратників Євгена Лазаренка та співавтор славетного «Мінералогічного словника», педантичний і скрупульозний дослідник проблем регіональної і генетичної мінералогії та мінералогічної термінології, – перебуває на заслуженому відпочинку, не пориваючи посильних зв'язків із колективом відділу геохімії глибинних флюїдів Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України. Своє 90-ліття ювілярка зустрічає сповнена духовних і, що досить важливо, фізичних сил.

З Роси та Води Вам, дорога Оксано Миколаївно! Многая і Благая літа!

Наукова спільнота Інституту та відділу геохімії глибинних флюїдів і редакційна колегія журналу, віддаючи належне Оксані Миколаївні Винар не лише як знайомому вченому-мінералогу, але й добрій, чуйній, щирій та гідній людині, тепло вітає її зі світлим ювілеєм, зичить оптимізму і наснаги, доброго здоров'я й гараздів у таких поважних роках життя в любові рідних та близьких!

**Завідувач відділу геохімії глибинних флюїдів,
доктор геологічних наук Ігор НАУМКО**